

Studie: En fjärdedel tror på apokalyps inom 100 år

En majoritet tror att vår nuvarande livsstil kommer att upphöra inom 100 år. Foto: Richard Ellis/Contract Fotograf/All over press

En majoritet tror att vår nuvarande livsstil kommer att upphöra inom 100 år och en fjärdedel tror att mänskligheten kommer att raderas ut inom samma tidsrymd. Det visar en undersökning gjord i fyra engelskspråkiga länder.

[Anders Bolling](#) *Dagens nyheter*, Publicerad 2015-10-13

Tilltron till vår förmåga att klara världens utmaningar sviktar betänkligt, om man får tro [en ny fyra nationsstudie](#) publicerad i forskningstidskriften Futures.

Att världen de senaste decennierna lyckats åstadkomma historiens lägsta nivåer av fattigdom och ohälsa tycks inte imponera på de drygt 2.000 personer i Australien, USA, Storbritannien och Kanada som i en australisk forskningsstudie intervjuats om sin syn på mänsklighetens framtid.

I snitt tror 54 procent av de tillfrågade i de fyra länderna att risken att "vårt sätt att leva" kommer att upphöra inom ett sekel är mer än 50 procent. Nästan tre av fyra tror att risken för detta är över 30 procent.

Ungefär en fjärdedel, 24 procent, tror att risken att mänskligheten "raderas ut" inom ett sekel är över 50 procent. En tiondel graderar den risken till minst 70 procent.

Skillnaderna mellan de fyra undersökta länderna är små. När det gäller den förstnämnda frågan, möjligheten att vår livsstil upphör, varierar andelen mellan 51 och 57 procent. När det

gäller den existentiella frågan är variationen lite större; mellan 19 och 30 procent. I båda fallen är amerikanerna mest och britterna minst pessimistiska.

Mellan generationerna är skillnaderna lite större i frågan om en möjlig apokalyps. De äldsta bland de tillfrågade är hälften så pessimistiska som de yngsta.

Forskarna Melanie Randle och Richard Eckersley har också ställt frågan om det är möjligt att göra något åt de existentiella hoten och i så fall vad.

En stor majoritet, när 80 procent, ansluter sig då till svarsalternativet ”vi behöver ändra vår världsbild och livsstil om vi ska skapa en bättre framtid”. Ungefär hälften håller med om att ”världens framtid ser dystert ut, så vi måste fokusera på att ta hand om oss själva och dem vi älskar”, medan en dryg tredjedel instämmer i det mer deterministiska ”vi står inför en avgörande konflikt mellan gott och ont i världen”.

Den sistnämnda uppfattningen är vanligast bland de tillfrågade i USA.

Människor har alltid varit mottagliga för undergångsvisioner, särskilt i tider av snabba förändringar, konstaterar studiens båda författare. Svaren speglar inte nödvändigtvis en genomtänkt riskbedömning, menar de, utan kan vara ett uttryck för en mer generell osäkerhet och rädsla.

”Den här förlusten av tilltro är viktig, men den noteras knappast i den pågående debatten. Vi måste lära oss att fullt ut förstå vad den betyder”, skriver Randle och Eckersley i [en sammanfattande artikel](#).

I bästa fall kan rädslan och viljan att ändra på vår livsstil bidra till större ansträngningar för att möta de globala utmaningarna, tror de. ”Men i värsta fall kan förlorat hopp och rädsla för en katastrofal framtid erodera folks tro på samhället.”

En längre engelsk version med bilder och mera reflektion ligger längst back i denna fil.

Sofia Lilly Jönsson: Vad apokalypsen kan lära oss om klimathotet

Diskussioner om klimatkrisen kretsar inte sällan kring begrepp som synd, skuld, skam, offer och en förestående apokalyps – saker som vanligen uppfattas som oönskade och ödesmättade. Men som den kristna diskursen visar kan de även förstås som uppbyggliga och hoppingivande.

Detalj ur Apokalypstapeten i slottet i Angers, Frankrike. Foto: IBL

För en tid sedan tillfrågades några människor på stan i radio om sin inställning till att flyga i klimatkrisens tid. En man svarade: ”Jag måste flyga eftersom jag har en lägenhet på solkusten så jag har inget val.”

Mannen skrattade till litegrann eftersom han hörde hur det lät, men det var ändå absolut ett allvarligt svar: han måste flyga, för hans lägenhet ligger där. Lägenheten bestämmer, inte han själv. Han har inget val.

För mig fångade repliken ett synsätt som många fler än innehavare av semesterboenden vid Medelhavet har, nämligen att det inte finns någon annan väg än den som är påbörjad, som om utgångsläget är det enda möjliga. Ofta är det synsättet i vår genomkommersiella tid förenat med en tro på konsumismen, det omätliga begäret efter något mer: tid, lycka, pengar. Att offra något av detta ”mer” uppfattas som en förlust.

Eftersom kristendomen hävdar att offret tvärtom är räddningen har teologen William Cavanaugh menat att konsumismen innebär den kristna eskatologins död. Den indiske författaren Pankaj Mishra formulerar det så att den stora förlusten i vår tid är att vi har förlorat tron på framtiden.

Jag läser deras reflektioner i pastorn och författaren Peter Halldorfs makalösa bok om profeten Jeremia (”Alla himlens fåglar har flytt”, 2017), där han på 800 sidor tar itu med den gammaltestamentliga profeten och visar att Jeremia hör hemma i vår tid och värld. Boken är ett magnifikt exempel på kristendom som intellektuell verksamhet där tro inte motsäger tänkande.

Den som inte aktivt söker den teologiska litteraturen möter emellertid idag oftare kristendomen som en samhällsaktör som vill få en plats vid bordet i kraft av sin civila nytta. Denna kyrkosyn har betonats särskilt starkt under ärkebiskopen Antje Jackelén, efter en

modell som hon prövade i Lund när hon var biskop där, då Svenska kyrkan mötte akademien och företagen.

Även exemplen på kontakter mellan politiker och samfundsledare är många. Jag har tidigare i SvD ("[Kyrkan är åter en maktfaktor](#)", 16/2 2015) beskrivit hur Arbetsmarknadsdepartementet 2014 gav särskilda pengar till Sveriges kristna råd för en interreligiös kampanj.

Även i klimatfrågan har kyrkan profilerat sig med texter från både påven och Svenska kyrkans biskopar, de senare med detaljerade uppmaningar: "Svenska kyrkan anser att Sveriges utsläpp bör minska med 80–95 procent mellan 1990 och 2050", meddelar man i biskopsbrevet om klimatet från 2014.

Förr var det självklart att kristendomen framstod som språk, idéer, en bildningsinstitution. Så används det judisk-kristna av diktarna, en Hjalmar Gullberg eller en Kerstin Ekman. Var och en bjuds in till diskussionen, oberoende av medlemskap i en organisation eller personlig tro, men den sidan av kristendomen har länge förtvinats. Inom kyrkan har traditionen ofta behandlats som något problematiskt som måste stöpas om för att passa nutidens människa.

Debatten om den nya kyrkohandboken i Svenska kyrkan som fördes under flera år kan beskrivas som en strid mellan tanken att kyrkans traditionella språk – uttryckt i ord, handlingar och musik – måste förändras, och tanken att traditionen går att lära sig, erövra, bli mer genomsläpplig för. Det vill säga att det är vi som ska förändras snarare än traditionen – en radikal idé i en tid som lär oss att tro på oss själva.

Men medan tanken på topprelationer mellan samfundsledare och politiker för många framstår som alltmer oattraktiv märker man i Sverige idag en nyfikenhet på kristendomens intellektuella sida, inte minst hos yngre människor. Intresset växer ur en utbredd okunskap där man är mer sugen på att upptäcka traditionen *ad fontes* än att översätta den till ett nytt språk.

Om Pär Lagerkvist på sin tid kunde uttrycka frustration över "helig bråte" som täckte sanningarna, behöver många av oss idag en lektion i vad denna heliga bråte alls är. Vi har sett det inte minst i samband med uppmärksammade händelser med moraliska implikationer, som vittnesmålen under #metoo och våldtäkterna i Svenska Akademiens närhet. Begrepp som förlåtelse, försoning, synd och skuld putsas av på kultursidorna och synas i ljuset.

Inom kyrkan har en allt intensivare medvetenhet om klimatkrisen lett till diskussioner hur man ska se på begreppet apokalyps. Den överförda betydelsen av ordet, att världen går under på ett katastrofalt sätt, omfattas inte minst av präster som oroas över att talet om apokalyps kan skrämja och paralysera människor från att agera.

Uppenbarelseboken, Bibelns sista bok, heter på originalspråket Johannes apokalyps. Den är en svårbegriplig text, men man kan notera att Guds vrede där gärna manifesterar sig genom just klimatet, i stora jordbävningar, blixtrar och dån, våldsamt hagel. I en vers om sju skålar med Guds vrede som hålls över människorna heter det om den fjärde skålen att "solen fick rätt att sveda människorna med eld, och de sveddes i stark hetta, och de hädade Gud som hade makt över dessa plågor och ville inte omvända sig och ge honom sin hyllning" (Upp 16:8-9).

Den som minns förra sommarens torra anar något av berättelsens konkretion.

Men apokalypsen innehåller också en framtid. I sin uppenbarelse ser Johannes världen återuppstå på det vackraste vis, och det är en av de sju änglarna med vredens skålar som visar honom den: ”Och han visade mig en flod med livets vatten, klar som kristall, som rann från Guds och Lammets tron. Mitt på den stora gatan, med floden på ömse sidor, stod livets träd, som bär frukt tolv gånger om året och ger sin skörd varje månad, och trädets blad är läkemedel för folket. Och ingen förbannelse skall finnas mer.” (Upp 22:1-3)

Detta kan väl likna dagens klimatprofetior, som både talar in i vår tid och spår framtiden i tecken såväl på himlen som i haven och på jorden. Det grekiska ordet *apokalypsis* betyder alltså uppenbarelse och inte undergång, i betydelsen avtäckta, göra synligt. Bibelhistoriker jämför de apokalyptiska skrifterna med profeternas varningar och tröst till sin samtid, men den apokalyptiska litteraturen skiljer sig från de äldre profetiska skrifterna genom sina omskrivningar. I stället för utpekanden tolkas i uppenbarelserna märkvärdiga syner och förutsägelser, ibland uttydda av änglar.

Hoten visar sig nu som då i naturens järtecken. De senaste åren har naturvårdare kunnat berätta att älgarna är mindre på grund av bristen på mat. Vad det säger om framtiden för människan i en skogsnation när de vilda djuren svälter är apokalyptisk kaffesump.

För en kyrka att predika om klimatkrisen är dock något annat än att mäta utsläppsnivåer (även om skogsbruket i högsta grad ligger under Svenska kyrkans ansvarsområde). Å ena sidan har präster bara tillgång till samma tecken under himlen som biologer, meteorologer och ingenjörer; å den andra har kyrkan ett annat språk och sin egen tradition att använda i tolkningen av dessa tecken. Peter Halldorf förklarar att kyrkans tro om den yttersta tiden inte innebär att hon överger den värld som är här och nu:

”Att kyrkan är eskatologisk till sin natur är en vision med samma implikationer som profeternas budskap. När den ortodoxe teologen Johannes Zizioulas säger att kyrkan i eukaristin firar ’minnet av framtiden’, är det inte fråga om verklighetsflykt utan om ett outhärligt profetiskt perspektiv. Det är i tid och rum, i den brustna skapelsen och den lidande mänskligheten, som Guds rike intervenerar.”

Det betyder att när kyrkan förkunnar ett kommande Guds rike, så tänker hon sig ett rike som redan är och som vi kan få tillträde till nu, om vi vill det. Guds rike existerar i ett *kairos* – nutid – som kommer emot oss snarare än någonstans längre fram i ett *kronos*, en utsträckt tid. Det är här Cavanaugh's sentens om konsumismen som eskatologins död faller på plats – det finns ingen framtid om man hela tiden skjuter den på framtiden.

Bara den som ser krisen kan börja med att lösa den. Det kräver att man ger upp den inslagna vägen. Men en kristenhet som vant sig vid att vara en del av etablissemangen har ofta ett ambivalent förhållande till förlusten, konstaterar Peter Halldorf. ”Trots att förlusten – korsfästelsen – utgör själva hjärtat av den kristna tron, det mysterium som firas i varje eukaristisk gudstjänst med upprepningen av orden ’din död förkunnar vi’, har vi en tendens att snabbt skynda förbi långfredagens händelser mot påskdagens gryning”, skriver han.

Detta medför förstås bara en förlängning av lidandet. En kristenhet som hastar förbi offret och som inte vill tala om apokalypsen – uppenbarelsen som avtäckes – lämnar människorna fångna i ett evigt Getsemane. Det om något vore ett verkligt paralyserande skräckscenario. I apokalyptisk teologi hjälper kyrkan människorna inte genom att springa genom Golgata, utan

med att se att det som ska offras snarare än det goda livet är våra föreställningar om vad som är ett gott liv.

En kyrka som tror på framtiden låter offret vara svaret på klimatkrisen, eftersom det är kyrkans svar i alla tider. Då är det inte 2030 eller 2050 som gäller eller någon annan tidpunkt längre fram på vilken vi kan fästa våra uträkningar, vårt hopp eller våra hotbilder. Det kan vara en uppgift för biologer, meteorologer och ingenjörer, men inte teologer. De har att tala in i existensens nu med en rätt förståelse av långfredagens offer. Att med Kristus vända på perspektiven och se att lägenheten på solkusten är något som du styr över, inte något som styr över dig.

[Sofia Lilly Jönsson](#), *Svenska Dagbladet*, 2019-04-19

Many fear the worst for humanity, so how do we avoid surrendering to an apocalyptic fate?

People in the West seem to have a bleak vision of the prospects for our way of life and even for the survival of humanity.

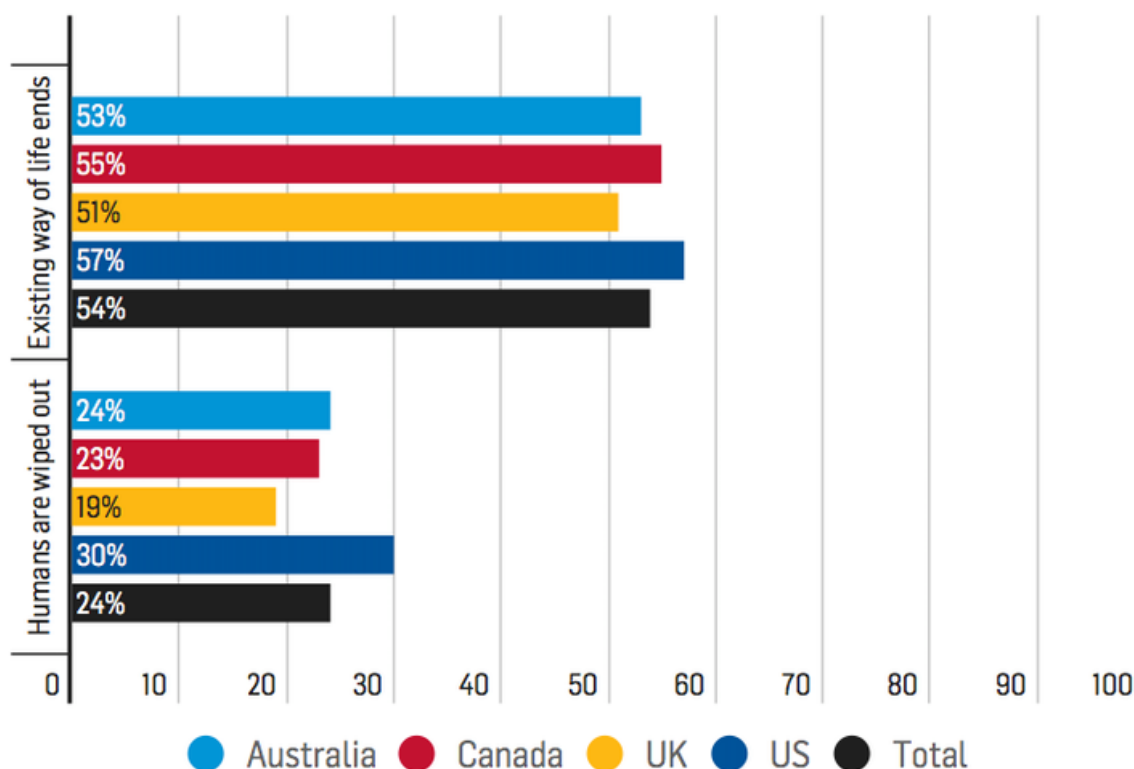
The Conversation, October 11, 2015, [Melanie Randle](#), Associate Professor of Marketing, University of Wollongong

A new, four-nation study has found people rate the risks of global threats to humanity surprisingly high. These perceptions are likely to be important, socially and politically, in shaping how humanity responds to the threats.

The [study](#), of more than 2000 people in the US, UK, Canada and Australia, found:

- 54% of people surveyed rated the risk of our way of life ending within the next 100 years at 50% or greater;
- almost one in four (24%) rated the risk of humans being wiped out within a century at 50% or greater;
- almost three in four (73%) believe there is a 30% or greater risk of our way of life ending (30% said that the risk is 70% or more); and
- almost four in ten (39%) believe there is a 30% or greater danger of humanity being wiped out (10% said the risk is 70% or more).

Perceptions of risk to way of life and humanity by country

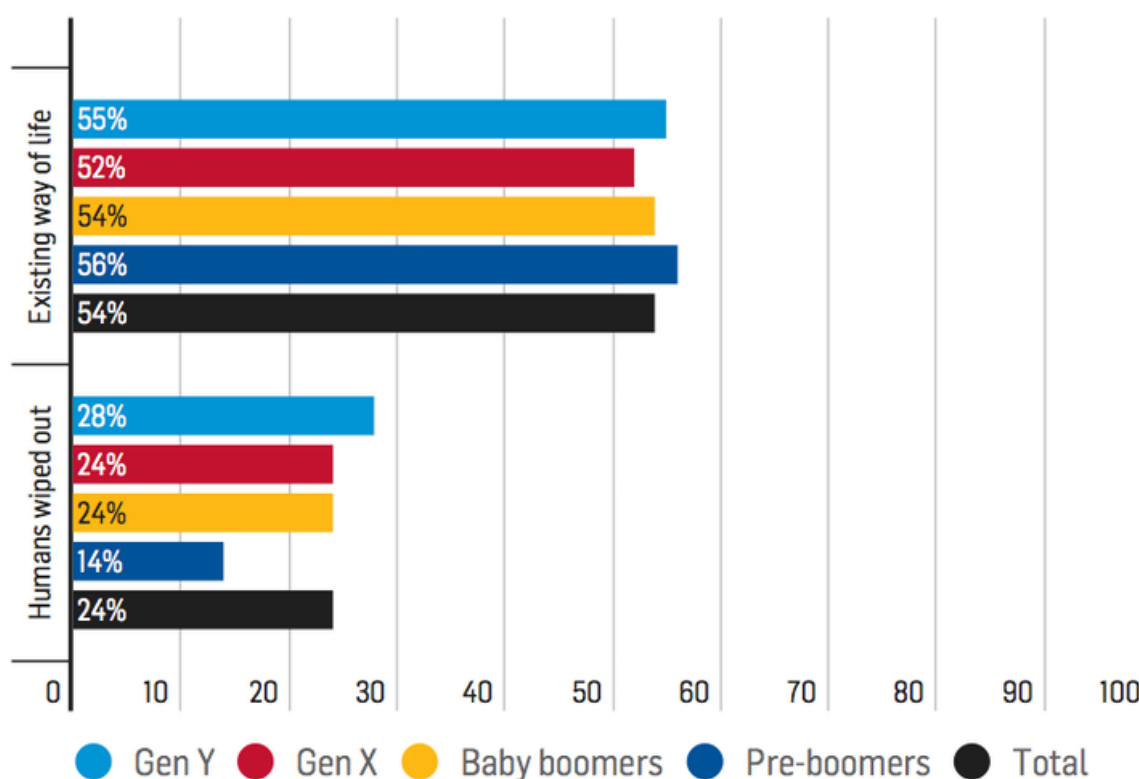
Percentage support for belief that our existing way of life or humanity has a 50% or more chance of ending in a century. [Authors/University of Wollongong](#), Author provided

The study also asked people about different responses to the threats. These responses were categorised as nihilism (the loss of belief in a social or moral order; decadence rules), fundamentalism (the retreat to certain belief; dogma rules), or activism (the transformation of belief; hope rules). It found:

- a large majority (78%) agreed “we need to transform our worldview and way of life if we are to create a better future for the world” (activism);
- about one in two (48%) agreed that “the world’s future looks grim so we have to focus on looking after ourselves and those we love” (nihilism); and
- more than one in three (36%) said “we are facing a final conflict between good and evil in the world” (fundamentalism).

Findings were similar across countries, age, sex and other demographic groups, although some interesting differences emerged. For example, more Americans (30%) believed the risk of humans being wiped out was high and that humanity faces a final conflict between good and evil (47%). This presumably reflects the strength in the US of Christian fundamentalism and its belief in the “end time”, a coming Apocalypse.

Perceptions of risk to way of life and humanity by generation

Percentage support for belief that our existing way of life or humanity has a 50% or more chance of ending in a century. [Authors/University of Wollongong](#), Author provided

A world of threats coming to a head

There is mounting scientific evidence and concern that humanity faces a defining moment in history – a time when it must address growing adversities or suffer grave consequences. Reputable journals are canvassing the possibilities; the new study will be published in a special issue of *Futures* on [“Confronting catastrophic threats to humanity”](#).

Most focus today is on climate change and its many, potentially catastrophic, impacts. Other threats include depletion and degradation of natural resources and ecosystems; continuing world population growth; disease pandemics; global economic collapse; nuclear and biological war and terrorism; and runaway technological change.

Many of these threats are not new. Scientists and other experts have warned of the dangers for decades. Nevertheless, the evidence is growing stronger, especially about climate change, and never before have actual events, including natural disasters and calamities, and their sustained and graphic media coverage so powerfully reinforced the possible impacts.

Not surprisingly, then, surveys reveal widespread public pessimism about the future of the world, at least in Western countries. This includes a common perception of declining quality of life, or that future generations will be worse off.

However, there appears to have been little research into people's perceptions of how dire humanity's predicament is, including the risk of collapse of civilisation or human extinction. These perceptions have a significant bearing on how societies, and humanity as a whole, deal with potentially catastrophic futures.

How does loss of faith in the future affect us?

People's responses in our study do not necessarily represent considered assessments of the specific risks. Rather, they are likely to be an expression of a more general uncertainty and fear, a loss of faith in a future constructed around notions of material progress, economic growth and scientific and technological fixes to the challenges we face.

This loss of faith is important, yet hardly registers in current debate and discussion. We have yet to understand its full implications.

At best, the high perception of risk and the strong endorsement of an activist response could drive a much greater effort to confront global threats. At worst, with a loss of hope, fear of a catastrophic future erodes people's faith in society, affecting their roles and responsibilities, and their relationship to social institutions, especially government.

It can deny us a social ideal to believe in – something to convince us to subordinate our own individual interests to a higher social purpose.

There is a deeply mythic dimension to this situation. Humans have always been susceptible to apocalyptic visions, especially in times of rapid change; we need utopian ideals to inspire us.

Our visions of the future are woven into the stories we create to make sense and meaning of our lives, to link us to a broader social or collective narrative. Historians and futurists have emphasised the importance of confidence and optimism to the health of civilisations and, conversely, the dangers of cynicism and disillusion.

Despite increasing political action on specific issues like climate change, globally the scale of our response falls far short of matching the magnitude of the threats. Closing this gap requires a deeper understanding of how people perceive the risks and how they might respond.

This article was co-authored by Richard Eckersley, founding director of [Australia21](#)